

De Gentse koetsiers in 't verweer

Met het verdwijnen van de koetsiers is ontegensprekelijk een markant volkstype uit het Gentse stadsbeeld verdwenen. Met hem ging meteen een vleugje romantiek teloor, een brok folklore werd verwezen naar 't museum. Zo zeer was het silhouet van de koetsier en zijn gespan vergroeid met het dagelijks leven in de stad. Langzaam maar zeker moest de koetsier de loodjes leggen tegen de gemotoriseerde paardekracht...

Als wij ons thans in onze verbeelding de Gentse koetsier voorstellen, dan zien we voor ons een eerder goedige man, met bolrode wangen, met een deftig-lange frak en glanzende bolhoed op, wellicht met een indrukwekkende snor.

Aldus komt zijn ietwat geïdealiseerd portret bij de jongere generaties over.

Nochtans ging het de koetsier niet altijd voor de wind, moest er wel eens geknokt worden voor een rechtvaardig bestaan. En alhoewel hij een peiselijke natuur had, toch kon van hem niet gezegd worden dat hij berustend en sprakeloos bij de pakken bleef zitten, wanneer hij meende verongelijkt te zijn of ervan overtuigd was, dat hij in het ootje werd genomen. Aldus lieten de koetsiers, in het jaar 1892 verenigd in de Koetsiersbond, het niet zonder protest over zich heen gaan, toen ze van mening waren dat het Stadsbestuur met al te veel plagerijen aan hun adres uitpakte :

Dagblad Vooruit 22 september 1892 – “Plagerijen tegen de koetsiers. Sedert enige dagen legt men er zich op toe om het de koetsiers lastig te maken. Nu zij bekomen hebben van niet meer gebonden aan de kop van hun paard te staan, of voortdurend op de bok te zitten, heeft men iets anders gevonden. De koetsiers moesten nu voortdurend hunne plaats rein houden en de uitwerpselen hunner paarden opvangen.”

Het politiereglement op de huurrijtuigen en koetsiers vermeldde inderdaad, dat het deze laatsten ten strengste verboden was, hun gespan te verlaten. Ze moesten steeds ofwel aan de kop van hun paard, ofwel op de bok van hun rijtuig te vinden zijn. Eten moest maar binnenin hun rijtuig gebeuren.

De nieuwe verordening, die van de uitwerpselen, deed de emmer overlopen. Stel je de statige koetsier voor, welke met bezem en vuilnisblik paardevijgen opruimt ! Dit kon niet meer door de beugel. Dagblad Vooruit zegt verder dat ze deze bijkomende last ten sterkste afkeurden, daar “het strijdig is met de netheid van kleren en lichaam die terecht van de koetsier geëist worden.” Een bijkomend argument, door de Koetsiersbond geuit, bestond erin dat, vermits de standplaats van de huurrijtuigen

moest gehoord worden, het onderhoud ten laste van de stedelijke overheid viel. De stad diende zich maar te verstaan met de "mestpacht" om er voor te zorgen dat de standplaatsen geruimd werden.

"De paardemest is een der voornaamste bronnen van inkomsten van de mestpacht. Men moet het maar zodanig schikken, dat een bediende van de mestpacht drie- tot viermaal per dag de plaatsen der koetsiers reinigt, daar dezen laatsten toch niet met een borstel naar hun werk kunnen komen !"

En van protest kwam het tot actie. (Er is niets nieuws onder de zon !) In het "Café du Nord" op de Vrijdagmarkt, werd een bijeenkomst georganiseerd. Daarop werd besloten een achttal leden naar de burgemeester af te vaardigen, om te protesteren tegen de tergende maatregel. Teken des tijds : de vergadering besluit de burgervader opmerkzaam te maken, dat de plagerijen begonnen zijn, op het ogenblik dat de koetsiers de "Koetsiersbond" oprichtten ! De deputatie werd inderdaad op het stadhuis ontvangen. Een van de argumenten was van bijzonder doorslaggevende aard : om te bewijzen dat het zelf wegkuisen van de paardemest aanleiding zou geven tot onderling gekibbel tussen de koetsiers, kwamen ze aandraven met volgende mogelijke conflictsituatie :

"Zo bijvoorbeeld, de koetsier nr. 1 staande, wordt geroepen en rijdt weg. Er ligt mest op de plaats waar nr. 2 moet komen staan. De politie wil nr. 2 doen kuisen. Deze weigert. Vandaar proces-verbaal. De getuigenis van nr. 1 wordt ingeroepen. Deze gebaart van pijkens. Vandaar twist. Enzovoort.

Blijkbaar heeft de politie verder het onderspit gedolven tegen de Gentse koetsiers, wanneer we lezen in Vooruit van 3 oktober 1892 :

"Drie van de acht koetsiers, die aan de Dampoort één meter veertig van hun rijtuig verwijderd stonden om wat schaduw te zoeken, (O heerlijke lange zomers in die tijd, n.v.d.r.) werden zaterdag door de rechtbank vrijgesproken. Den langen meter van den al te ieverigen politieman was dus niet lang genoeg !"

RENÉ HESPEL

Zes eeuwen geleden...

Jakob van Artevelde, De Wijze Man van Gent genoemd, en volgens historici “de eerste Gentenaar en Vlaming die Europees zag en dacht”, werd op 17 juli 1345 in een volksofstoot die blijkbaar vanuit Frankrijk was aangestookt, aan de Gentse Paddenhoek vermoord.

In de vorige eeuw werd hij op het Forum van Vlaanderen’s oude hoofdstad gestandbeeld.

Zijn zoon Filips heeft minder aandacht gekregen : slechts een Gentse straatnaam.

Toen zijn vader onder de bijl van Geraard Denijs viel, was deze jongste zoon slechts vijf jaar oud; hij was genoemd naar de Engelse koningin Filippina die hem in 1340 boven de doopvont had gehouden.

Over zijn verdere levensloop blijken de geschiedschrijvers eerder weinig te weten; hij zou een tijdlang in Engeland hebben verbleven, en onder de voogdij van een van zijn twee oudere broers hebben gestaan; deze broers werden verbannen omdat zij de politiek van hun vader Jakob wilden voortzetten.

Men weet alleen dat Filips later is gehuwd met Lente Van den Broucke van de St. Pieterswijk, en dat hij op de Blandinusheuvel aan de Schelde woonde. De auteur’s gaan er niet onderling over akkoord, of Jakob’s zoon eerder teruggetrokken leefde als rentenier, dan wel of hij – zij het dan in stilte – zich reeds enigszins zou hebben voorbereid op een nakend politiek en openbaar leven.

Toen de Trotse Stede sinds 1379 tegen de verdrukking en uitzuiging vanwege de corrupte graaf Lodewijk van Male in opstand was gekomen en tenslotte door belegering en uithongering in het nauw was gedreven, gaf zij op 24 januari 1382 aan Van Artevelde het roer in handen. “Hij bleek een krachtadig en stoutmoedig bevelhebber te zijn” zegt H. Van Werveke. Op 3 mei behaalde hij een overwinning op het Beverhoutsveld (waarna de graaf ternauwernood ontsnapte); doch deze laatste liet de hulp inroepen van zijn leenheer koning Karel VI van Frankrijk; en gezien een beloofde hulp vanuit Engeland uitbleef, was Gent’s lot dan wel bezegeld : op 27 november volgde de verplettering te Westrozebeke. Filips sneuvelde samen met het Gentse gemeentelid, naar schatting twintigduizend man. Het lijk van de Ruwaert werd nadien rondgesleept en aan een boom opgehangen.

Bij de zeshonderdste verjaring van deze voor Gent zo tragische gebeurtenis wil men nu ter plaatse een sober gedenkteken oprichten. Wie er zijn steentje wil toe helpen bijdragen, kan dit doen op het nummer 468-4109611-78 (Comité 1382-1982, St. Elooistraat 13B 8699 Westrozebeke-Staden).

Het monument wordt op een zondag in de maand september onthuld;
en iedereen is er nu reeds van harte toe uitgenodigd.

Prof. Dr. A. EVRARD (Gent)

VORIGE JAARGANGEN VAN 'GHENDTSCHÉ TYDINGHEN'

Zijn nog verkrijgbaar :

Jaargang 1973 : nrs. 9-11-12

1976 : nrs. 2-3-4-5-6

1977 : nrs. 1-3-4-5 + volledige jaargang

1979 : nrs. 1-2-3-4-5 + volledige jaargang

1980 : nrs. 1-2-3-5-6 + volledige jaargang

1981 : nrs. 1-3-4-5-6 + volledige jaargang

Prijs per afzonderlijk nummer : 45 fr.

Prijs per volledige jaargang : 250 fr.

De tijdschriften kunnen afgehaald worden elke zondag (10-12 u.) in het Documentatiecentrum, behalve in de maanden juli en augustus en op wettelijke feestdagen.

Portkosten bij betaling op postrekening bij te voegen :

1 of 2 nummers : 12 fr.

3 of 4 nummers : 25 fr.

5 of meer nummers : 30 fr.

Eveneens verkrijgbaar : onze heruitgaven :

– Plattegrond Gent 1641 uit 'Flandria illustrata',

Eerste uitgave door Hondius : 80 fr.

Plattegrond Gent 1796 door Goethals.

Identiek aan origineel : 100 fr.

Mevrouw VAN GELUWE-EGGERMONT A.

Bibliotecaresse